

ВІСНИК

Київського національного
торгівельно-економічного
університету

5, 2008

СПЕЦІАЛЬНА МАТЕРІАЛІВ ВСЬУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ "МОДЕЛЮВАННЯ
СИСТЕМ І ПРОЦЕСІВ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ"

Науковий журнал

Виходить шість разів на рік
Уперше вийшов друком

у лютому 1998 р.

До жовтня 2000 р. виходив під назвою
"Вісник Київського державного
торгівельно-економічного університету"

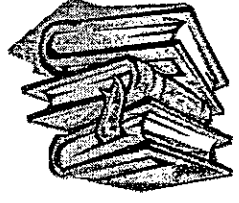
Журнал визнано ВАК України як фахово видання з економічних, технічних і політичних наук

З М І С Т

КОНЦЕПЦІЇ МОДЕЛЮВАННЯ СИСТЕМ ОБЛІКУ	
5	ГІТАЙЛОК З. Концептуальні засади моделювання системи бухгалтерського обліку
10	ТАМАШІ В., ДМИТРИШИН Б. Розробка й аналіз регіональної моделі міжгалузєвого балансу
15	ПУШКАР М. Інтелектуальна модель обліку для економіки знань
22	АЛЕКСЕЄВА А. Облік розліт від операцій з нематеріальними активами
28	ШВЕЦЬ В. Досвід моделювання облікового процесу в працях українських вчених (кінець XIX – перша третина XX століття)
37	АДАМІК О. Проблеми обліку виконання бюджету органами Пенсійного фонду України
42	ДВОРНІЧЕНКО О., ДЮКАРЕВА Х. Формування інтервованої системи обліку
47	Модель обліку витрат за центрами відповідальності торговельного підприємства
52	БРОКО О. Класифікаційна модель обліку товарних запасів торговельного підприємства
57	КІЯШКО О. Класифікаційна модель дебіторської заборгованості

155	Модельовання процедури аудиту достовірності фінансової звітності суб'єктів господарювання	САВЧЕНКО Л.
147	Модельовання аудиту ефективності виконання бюджетних програм	ОЛЕНІЦЬ Т.
140	Математичне моделювання фінансових результатів	МАЗНА О.
135	Застосування матриці аудиторської стратегії для вибору процедури перевірки	НИКОЛОВИЧ М.
130	Комплексна модель звіту про фінансовий стан як інформативне джерело фінансово-економічного аналізу	ДАВКІВ Й., ШЕВРЯ Я.
МОДЕЛЮВАННЯ ТА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В АУДИТІ		
124	Методичні засади обліку доходів на підприємствах оліїно-жирової галузі	МАЦЕДУНЬКА Н.
117	Основні елементи моделі аналізу діяльності підприємств державного сектору економіки	ТЕНЮХ З.
114	Модельовання як метод економічного аналізу: теоретичні узагальнення	МІСІУХА О.
109	Модельовання процедури фінансового аналізу ліквідності підприємств	ЛАХТІОНОВА Л.
104	Застосування методики класифікації в бенчмаркінгу	БАРАБАН Н.
100	Детерміноване і стохастичне моделювання факторних систем економічного аналізу	ФЕДОРОВИЧ Р.
96	Моделі інтеграції корпоративних структур і консолідації підприємств	ЛІВЧО М.
91	Модель обліку діяльності органів державного сектору	ЛЕВИЦЬКА С.
84	Моделі комплексної оцінки стану регіонального ринку праці	КОВАЛЕВИЧ Н., ПРИМАК В.
78	Математичне моделювання в управлінні торговельною діяльністю	НЕЙРІЙ М., БОВК В.
72	Індикатори цільового моделювання систем факторного економічного аналізу	МНІХ Є.
МЕТОДИ ТА МОДЕЛІ ФАКТОРНОГО ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ		
67	Бухгалтерський облік капіталізації витрат на нематеріальні активи	ПЛЕКАН М.
61	Значення внутрішнього аудиту при моделюванні системи обліку в корпоративній торговельній мережі	ПАВЛИК С.

МОДЕЛЮВАННЯ ТА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В АУДИТІ

КОМП'ЮКСНА МОДЕЛЬ ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН ЯК ІНФОРМАЦІЙНЕ ДЖЕРЕЛО ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

ДАНЬКІВ И., к. е. н., професор Ужгородського національного

університету

ШЕВЕРЯ Я., викладач Ужгородського національного університету

Міжнародні тенденції поширення, розвитку та вдосконалення бухгалтерського обліку, аналізу й аудиту базуються на загальноприйнятих принципах, які максимально враховують інтереси підприємства та користувачів фінансової інформації. За таких умов зазначають зміни теорія, методологія бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності у напрямі підвищення рівня достовірності, правдивості інформації, яка в цій інформаційній системі міститься, і найголовніше — дотримання основних загальноприйнятих принципів і процедур покладених в основу як національних, так і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Гармонізація національної системи обліку з міжнародними стандартами впливає на систему національного бухгалтерського обліку, а через фінансову звітність, як основне джерело інформаційного забезпечення користувачів, на фінансово-економічний аналіз. Відмінності в складанні джерел інформації (фінансових звітів за різними стан-дартами, вимогами, критеріями, формами) вимагають змін, коригувань, рекаліфікацій, групувань і пристосування прийомів та методів для здійснення об'єктивного аналізу господарської діяльності підприємства.

Значну увагу дослідженню фінансової звітності підприємств приділяли вчені: І. Балабанов, Л. Бернстайн, І. Біланк, Ю. Брілкен.

П. Гапенскі, Т. Карпін та ін. Деякі теоретичні аспекти міжнародного досліджу аналізу фінансової звітності розглядали В. Мей, В. Лалій, М. Пущкар, Є. Мнік, В. Єфіменко, С. Голов. Вони досліджували проблеми бухгалтерського обліку, що мають безпосередній вплив на методичку аналізу фінансової звітності та прийняття рішень.

Основною проблемою порівняння інвестиційної привабливості різних підприємств є те, що фінансова звітність в окремих країнах містить різну кількісність звітів, що регламентуються правилами чи стандартами, типовими для кожної облікової системи. Проте весь комплекс звітності повинен надавати корисну потенційним інвесторам і кредиторам фінансову інформацію про компанію для прийняття відповідних рішень.

Згідно із МСБО 1, фінансові звіти загальної призначення є звітами, що повинні задовольняти потреби користувачів, які не можуть вимагати звітів, складених відповідно до їх конкретних інформаційних потреб¹. Тому в МСБО пропонується концептуальна основа фінансово-вих звітів, яка може найбільш повно та у відповідній формі задовольнити інформаційні потреби всіх груп користувачів.

Досліджуючи принципи підготовки та складання фінансової звітності, наведені в МСБО 1 "Подання фінансових звітів", П(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", Законі України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні"², а також загальноприйнятті принципи бухгалтерського обліку (US GAAP), можна діяти висновку, що їхня природа та зміст практично в усіх суттєвих аспектах відповідають один одному. Це означає, що за умови повного дотримання національних вимог і принципів складання фінансової звітності, використовуючи перекласифікацію національного звіту про фінансове становище підприємства, можна отримати баланс у міжнародному форматі.

Комплексна модель звіту про фінансовий стан підприємства представлена на *рисунку*.
 Методика аналізу та методологія розрахунку економічних і фінансових показників, відображених у комплексній моделі, передбачає, що основою проведення аналізу є розуміння суті розрахункового показника та факторів, які можуть вплинути на кінцевий результат в умовах використання різних звітів про фінансовий стан підприємства.

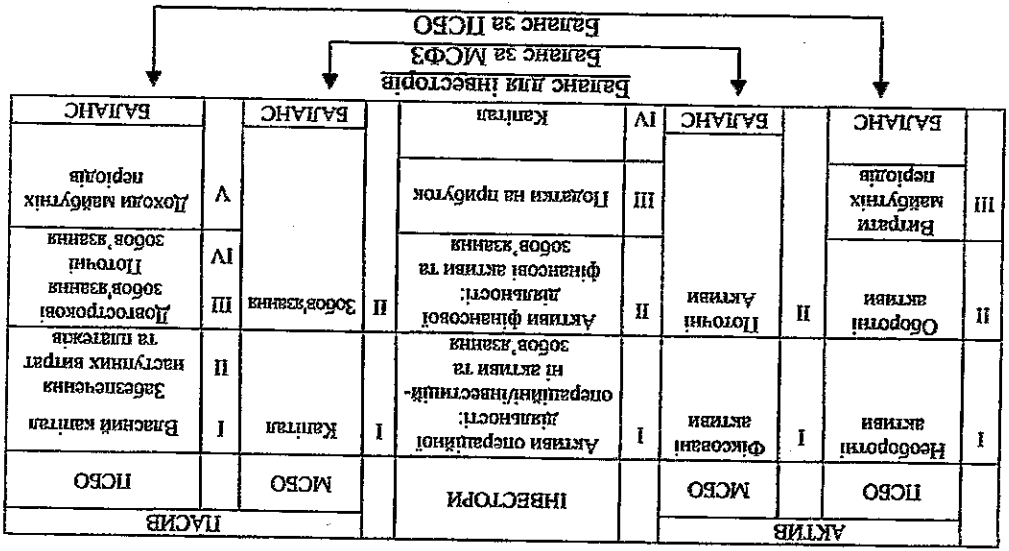
¹ МСБО 1 "Подання фінансових звітів" від 16 берез. 2006 р.
² П(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності": затв. наказом Міністерства фінансів України від 31 берез. 1999 р. № 87; *Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні*: Закон України від 16 черв. 1999 р. № 996-XIV.
 ВІСНИК КНТЕУ. Спецвипуск 5/2008

Попітше проведення аналізу комплексної моделі та прийняття рішення на її основі облікова політика підприємства, аудиторське підтвердження звітності, розуміння стану креативності бухгалтерського обліку, система управлінняського обліку, висока аналітичність даних, фінансових оглядів (резюме основних фінансових показників, коефіцієнтів і тенденцій за останні 3-5 років), достовірність інформації та її суттєвість, що як принцип підготовки фінансової звітності в національному законодавстві відсутні (через обов'язкову кодифікацію рахунків).

Однією з абстракцій цієї моделі є принцип суттєвості, який використовується у двох аспектах: при проведенні перекласифікації національного балансу у вимоги за МСБО та відхиленні розрахункових аналітичних показників один від одного. Комплексна модель аналізу не обов'язково забезпечує абсолютну точність розрахунку економічних та фінансових показників, але надає комплексну картину фінансово-господарської діяльності підприємства у різних облікових площинах і за різними принципами, забезпечуючи можливість визначення тенденцій розвитку досліджуваного явища чи процесу, що є характерним для підприємства. Отримані розрахунково-аналітичні дані з урахуванням суттєвості їх відхилення, помилок у перекласифікації балансу, невідповідності в окремих випадках П(С)БО і МСБО повинні бути професійно оцінені користувачами і лише після цього використовуватися для прийняття рішень.

Практичне значення моделі полягає в тому, що за відповідності принципів підготовки фінансових звітів, критеріїв та якісних характеристик облікових даних, наведених у звітності, при проведенні аналізу виявлені тенденції та напрямки розвитку аналізованого явища чи процесу.

Комплексна модель звіту про фінансовий стан підприємства

МОДЕЛЮВАННЯ ТА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В АУДИТІ

процесу будуть правдивими і придатними для прийняття управлінських рішень та подальших факторних моделей різного виду та складності. Якщо отримано умови достовірності та відповідності всім принципам, баланс вітчизняного підприємства, складений відповідно до вимог П(С)БО, що не суперечать МСБО (Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність"), можна трансформувати у формат за МСБО. Більш складною проблемою є отримання звіту про фінансовий стан у форматі згідно з вимогами інвесторів, який представляє дослідженнях Центру інтеграції фінансового ринку (CFA Institute) як комплексну модель фінансової звітності для інвесторів³. Модель балансу для інвесторів передбачає групування активів і зобов'язань на операційні, фінансові та інвестиційні з окремим відображенням показатку на прибуток та капіталу, який дорівнює підумку балансу. Тото рівність моделі для інвесторів має такий вигляд:

$$\text{Капітал} = \text{Активи операційної діяльності} + \text{Активи фінансової діяльності} - \text{Податки на прибуток.}$$

Ця рівність дозволяє представляти цифрові дані як фінансовий результат за кожним видом діяльності окремо, розширюючи таким чином аналітичні можливості бухгалтерської інформації для викорис-

тання її з метою аналізу. Реєстраційна модель, представлена на рисунку, повинна узгодити три однакові за змістом звіти у різному ракурсі та вигляді. На основі отриманого комплексного балансу проводиться фінансовий аналіз діяльності підприємства та розраховуються показники. На основі такої аналізу можуть бути виявлені відхилення між різними обліковими системами та звітами з урахуванням похибки на помилки. Один з найважливіших показників, розрахованих на основі трьох різних звітів, повинен мати однакове (приблизно однакове) значення. Оскільки для отриманих результатів аналізу діяльності підприємства важливим є не стільки абсолютна точність розрахунку, скільки загальна тенденція його розвитку, то прийняття рішення на основі такого звіту дозволяє отримати хороший результат, особливо для зарубіжних користувачів. Оцінку відхилення кожного розрахункового показника можна оформити у вигляді таблиці:

Оскільки необхідно визначити відхилення показників, розрахованих відповідно до джерел інформації за П(С)БО, то за базу для обчислення відхилення обримо саме значення за П(С)БО. Результати із відносним відхиленням менш ніж 10-15% свідчать, що звітність, отримана методом перекласифікації з П(С)БО у комплексну модель, достовірною та придатною для прийняття управлінських, інвести-

³ *Специальності* CFA Institute Centre разработали новую модель финансовой отчетности. — Режим доступа: http://gaap.ru/news/gaap_tfs/1958/; [станом на 15.01.2008]. *ВІСНИК КНТЕУ. Спецвипуск 5/2008*

МОДЕЛЮВАННЯ ЗА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В АУДИТІ

цінник та інших рішень перш за все для зовнішніх інвесторів, які використовують власну методику аналізу, можуть обрати з ком-плексної узагальненої базисової моделі прийняття джерело інформації та показники.

Визначення відносних відхилень розрахункових показників за різними обліковими системами

№	Показник	Значення за			Відносне відхилення, %
		ПСБО	МСБО	інвес-тори	
1	Коефіцієнт автономії	i	j	m	$(i/j) \cdot 100 - 100$ / $(m/i) \cdot 100 - 100$
2	Коефіцієнт ліквідності	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...

Як окремих бізнес-процес аналіз має такі організаційні елементи, як аналізований період, методологію та методику з її відповідністю спеціфії діяльності підприємства в окремих країнах, інформаційним джерелам, на основі яких здійснюється дослідження підприємства (уп-равлінські дані, бухгалтерська звітність, облікові політики, прогнози та статистичні дані) ⁴.

Відмінності у бухгалтерському обліку за національними та між-народними стандартами є перешкодою для фінансово-економічного аналізу, який базується саме на даних бухгалтерського обліку, виникає проблема порівнюваності показників, отриманих за результатами ана-лізу обліково-аналітичних даних діяльності вітчизняних і зарубіжних підприємств.

Результати проведеного дослідження та вивчення світового досвіду аналізу фінансової звітності, прийняття управлінських рішень на їх основі дозволяють зробити певні висновки.

По-перше, фінансова звітність як єдине джерело інформації для зовнішніх користувачів повинна відповідати всім якісним характеристис-тикам, які розкриваються у П(С)БО, МСБО і загальноприйнятих принципах бухгалтерського обліку (GAAP).

По-друге, при проведенні аналізу фінансової звітності для прийняття рішень інвесторам необхідно звертати увагу не лише на абсолютну достовірність обчислених показників, а на виявлення тен-денцій розвитку аналізованого об'єкта. Обґрунтування нового управ-лінського рішення має спиратися на визначення тенденції розвитку аналізованого показника у звітному періоді та на перспективу.

⁴ Михайлик О. Як читати і аналізувати фінансову звітність: посіб. для членів нагляд. рад та кер. акціонер. товариств / О. Михайлик. — К.: Міжнар. фінансова корпорація, 2004. — С. 37.

До третьої, запропонована модель звіту про фінансовий стан

може бути використана для презентативного та правильного позивання бухгалтерських даних для максимального задоволення вимог широкого кола користувачів і аналітиків.

До четвертої, для управління аналізу важливим є вибір не всієї сукупності, а окремого блоку показників, які найповніше характеризують оцінюване явище чи процес.

До п'ятої, порівняння результатів аналізу з нормативами є обов'язковим для українських підприємств. Актуальним є самостійно розроблені нормативи, що відповідають всім особливостям діяльності підприємства та перевернені на суттєвість відхилення від бази.

До шостої, адекватний фінансовий аналіз вимагає усунення відмінностей між вітчизняним і зарубіжним об'єктом шляхом модифікації системи методів фінансово-економічного аналізу діяльності підприємства, подови факторних і комплексних моделей, їх адаптації до умов господарювання.

Зарубіжні інвестори, здійснюючи аналіз фінансової звітності українських підприємств, отримують хибні та неадекватні результати аналізу.

Ринкові відносини в Україні пройшли стадію становлення, а вітчизняна наука і практика не набули достатнього досвіду щодо методики аналізу фінансового стану підприємства, адекватного ринковій системі господарювання. Перспективними напрямками подальших досліджень є пристосування аналізу фінансової звітності, складеної за МСБО, до фінансових звітів за П(С)БО.

ЗАСОСОВАННЯ МАТРИЦІ АУДИТОРСЬКОЇ СТРАТЕГІЇ ДЛЯ ВИБОРУ ПРОЦЕДУР ПЕРЕВІРКИ

НИКОЛОВИЧ М., к. е. н., доцент кафедри фінансового аналізу і контролю КНТЕУ

З початку планування роботи і до її завершення, коли підводяться підсумки та виносяться оцінки, аудитор приймає багато рішень, які в сукупності становлять стратегію аудиту. Формування стратегії включає прийняття широкомасштабних рішень із планування